

УКРАЇНА

**НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ, ЩО ЗДІЙСНЮЄ ДЕРЖАВНЕ
РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРАХ ЕНЕРГЕТИКИ
ТА КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ
(НКРЕКП)**

вул. Смоленська, 19, м. Київ, 03057, тел./факс: (044) 277-30-47, тел.: (044) 204-48-27
e-mail: box@nerc.gov.ua, веб-сайт: www.nerc.gov.ua

Полтавська обласна рада
вул. Соборності, 45, м. Полтава, 36014

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП, Регулятор), розглянула рішення Полтавської обласної ради від 29.01.2021 № 25 та депутатський запит депутата Полтавської обласної ради О. Діденка від 28.01.2021, надіслані листом Полтавської обласної ради від 06.01.2021 № 01-18/75, та у межах компетенції повідомляє.

Щодо оплати послуг постачання та розподілу природного газу

Правові засади функціонування ринку природного газу України, заснованого на принципах вільної конкуренції, належного захисту прав споживачів та безпеки постачання природного газу, визначає Закон України «Про ринок природного газу» (далі – Закон України).

Відповідно до положень статті 1 Закону України:

доступ – право користування потужністю об'єкта газової інфраструктури в обсязі та на умовах, встановлених у договорі про надання послуг транспортування, розподілу, зберігання (закачування, відбору) природного газу або послуг установки LNG;

потужність – максимально допустиме перетікання обсягу природного газу, виражене в одиницях енергії до одиниці часу, що надається замовнику відповідно до договору про надання послуг транспортування, розподілу, зберігання (закачування, відбору) природного газу або послуг установки LNG;

постачання природного газу – господарська діяльність, що підлягає ліцензуванню і полягає в реалізації природного газу безпосередньо споживачам на підставі укладених з ними договорів;

розподіл природного газу – господарська діяльність, що підлягає ліцензуванню і пов'язана з переміщенням природного газу газорозподільною системою з метою його фізичної доставки споживачам, але що не включає постачання природного газу.

Таким чином, саме положеннями Закону визначено правові основи надання доступу до газової інфраструктури на принципах надання права користування потужністю.

Згідно з положеннями частини першої статті 12 Закону України постачання природного газу здійснюється відповідно до договору, за яким постачальник зобов'язується поставити споживачеві природний газ належної якості та кількості у порядку, передбаченому договором, а споживач зобов'язується оплатити вартість прийнятого природного газу в розмірі, строки та порядку, передбачених договором.

Відповідно до положень пункту 16 розділу III Правил постачання природного газу, затверджених постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2496 (із змінами) (далі – Правила), оплата побутовим споживачем за надані послуги з газопостачання може провадитися:

за квитанціями абонентської книжки постачальника;

за платіжними документами, які виписуються постачальником.

Згідно з положеннями пункту 18 розділу III Правил розрахунковим періодом за договором постачання природного газу побутовим споживачем є календарний місяць, крім випадку зміни постачальника відповідно до розділу V та VI цих Правил, коли для попереднього постачальника розрахунковий період має визначатися як сума газових діб місяця, що передували даті зміни постачальника, а для нового - як сума газових діб місяця, наступних за датою зміни постачальника.

При розрахунку за квитанціями абонентської книжки постачальника споживач самостійно розраховує суму платежу та сплачує його постачальнику не пізніше 10 числа місяця, наступного за розрахунковим.

При розрахунку за платіжними документами (рахунками постачальника) оплата за послуги з газопостачання має бути здійснена споживачем у терміни, визначені в рахунку, який не може бути меншим п'яти робочих днів з моменту отримання споживачем цього рахунку. Рахунок сплачується не пізніше 25 числа місяця, наступного за розрахунковим.

До 01.01.2020 кінцевий платіж за природний газ для побутових споживачів, постачання яким здійснював постачальник, на якого покладено спеціальні обов'язки, визначався з урахуванням ціни природного газу як товару, торговельної надбавки (націнки) постачальника, тарифу на послуги транспортування природного газу, тарифу на послуги розподілу природного газу та податку на додану вартість.

Так, оплата послуг розподілу природного газу здійснювалась виходячи з фізичного обсягу розподілу природного газу та була складовою кінцевого платежу за природний газ для побутових споживачів. Така модель здійснення розрахунків за надані послуги розподілу має недоліки, зокрема велике фінансове навантаження на споживачів протягом опалювального сезону, нерівномірність надходження коштів для забезпечення сталого функціонування газорозподільної системи.

З 01.01.2020 відбулося виокремлення вартості послуги розподілу природного газу із загального кінцевого платежу за природний газ. При цьому здійснено перехід до замовленої потужності та змінено принцип визначення вартості оплати послуги розподілу природного газу.

Відповідно до частини першої статті 40 Закону України розподіл природного газу здійснюється на підставі та умовах договору розподілу природного газу в порядку, передбаченому кодексом газорозподільних систем та іншими нормативно-правовими актами.

За договором розподілу природного газу оператор газорозподільної системи зобов'язується забезпечити замовнику послуги розподілу природного газу на період та умовах, визначених договором розподілу природного газу, а замовник

зобов'язується сплатити оператору газорозподільної системи вартість послуг розподілу природного газу.

Згідно з положеннями пункту 1 глави 6 розділу VI Кодексу газорозподільних систем, затвердженого постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2494 (із змінами) (далі – Кодекс), розрахунки споживача за послугу розподілу природного газу, що надається Оператором ГРМ за договором розподілу природного газу, здійснюються виходячи з величини річної замовленої потужності об'єкта (об'єктів) споживача та оплачуються споживачем рівномірними частками протягом календарного року.

Місячна вартість послуги розподілу природного газу визначається як добуток 1/12 річної замовленої потужності об'єкта (об'єктів) споживача на тариф, встановлений Регулятором для відповідного Оператора ГРМ із розрахунку місячної вартості одного кубічного метра замовленої потужності.

Відповідно до положень пункту 2 глави 6 розділу VI Кодексу річна замовлена потужність (за замовчуванням) об'єкта (об'єктів) споживача на розрахунковий календарний рік визначається Оператором ГРМ виходячи з фактичного обсягу споживання природного газу цим об'єктом за газовий рік (з 01 жовтня по 30 вересня), що передував розрахунковому календарному року, який визначається відповідно до вимог цього Кодексу, крім випадків, передбачених цією главою.

З 01 січня 2021 року річна замовлена потужність об'єкта (об'єктів) споживача на розрахунковий календарний рік визначається Оператором ГРМ виходячи з фактичного обсягу споживання природного газу цим об'єктом за газовий рік, що передував розрахунковому календарному року, який визначається відповідно до вимог цього Кодексу, але не може бути меншою за:

39 куб. м – для об'єкта побутового споживача, на якому природний газ використовується тільки для приготування їжі;

126 куб. м – для об'єкта побутового споживача, на якому природний газ використовується для підігріву води та приготування їжі;

314 куб. м – для об'єкта побутового споживача, на якому природний газ використовується комплексно, у тому числі для опалення, або об'єкта споживача, що не є побутовим.

Положеннями пункту 7 глави 6 розділу VI Кодексу встановлено, що оплата вартості послуг за договором розподілу природного газу здійснюється споживачем на підставі відповідного рахунка Оператора ГРМ на умовах договору розподілу природного газу з моменту його укладання.

Варто зазначити, що згідно з положеннями пункту 6.6 розділу VI Типового договору розподілу природного газу, затвердженого постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2498 (далі – Типовий договір), оплата вартості послуги з розподілу природного газу за цим Договором здійснюється Споживачем, який є побутовим, до 20 числа (включно) місяця, в якому надаються послуги з розподілу природного газу, на підставі рахунка Оператора ГРМ.

Дата оплати визначається датою, на яку були зараховані кошти на рахунок Оператора ГРМ.

Згідно з положеннями пунктів 8 та 9 глави 6 розділу VI Кодексу у разі виникнення у споживача заборгованості за договором розподілу природного газу сторони (за згодою Оператора ГРМ) можуть укласти графік погашення заборгованості, який оформлюється додатком до договору або окремим договором про реструктуризацію заборгованості.

У разі відсутності графіка погашення заборгованості або його недотримання чи неоплати поточних платежів Оператор ГРМ має право у порядку, визначеному цим Кодексом та договором розподілу природного газу, припинити або обмежити розподіл (споживання) природного газу ГРМ на об'єкти споживача до повного погашення заборгованості.

Припинення або обмеження розподілу (споживання) природного газу не звільняє споживача від зобов'язання оплати вартості послуг за договором розподілу природного газу, крім випадку розірвання цього договору або внесення змін до заяви-приєднання, що є додатком до договору розподілу природного газу, та вилучення об'єкта споживача. У цих випадках Оператор ГРМ коригує дані технічної потужності та вільної потужності для забезпечення нових приєднань (резерву потужності) на відповідній ГРП згідно з вимогами розділу VII цього Кодексу.

У разі розірвання договору розподілу природного газу або вилучення об'єкта споживача із заяви-приєднання оплата вартості послуги за договором розподілу природного газу здійснюється споживачем з урахуванням повного календарного місяця, у якому сталося розірвання договору або вилучено об'єкт із заяви-приєднання.

Ураховуючи вищезазначене, річна замовлена потужність об'єкта (об'єктів) споживача на 2020 календарний рік визначалась виходячи з фактичного обсягу споживання природного газу цим об'єктом за попередній газовий рік (з 01 жовтня 2018 по 30 вересня 2019).

При цьому річна замовлена потужність об'єкта споживача на розрахунковий календарний 2021 рік визначається виходячи з фактичного обсягу споживання природного газу цим об'єктом за період з 01 жовтня 2019 року по 30 вересня 2020 року, але не може бути меншою за мінімальні обсяги, визначені Кодексом.

Таким чином, положеннями вимог Кодексу та Типового договору визначено, що оплата за послуги розподілу природного газу у поточному році здійснюється побутовими споживачами рівними частинами протягом року та не залежить від обсягів споживання природного газу в поточному місяці.

Слід відмітити, що відокремлення вартості послуг розподілу природного газу від вартості природного газу як товару надає ряд переваг для кінцевого споживача. Зокрема застосування європейських підходів до розрахунків за послуги розподілу природного газу дає можливість споживачам розуміти, за які послуги і якому підприємству вони сплачують. Оплата за послуги розподілу природного газу рівними частинами дозволяє уникнути великого навантаження на споживача в опалювальний період, коли споживання природного газу найбільше.

Рівномірні надходження коштів дозволять газорозподільним підприємствам забезпечити високий рівень обслуговування газорозподільних мереж та їх складових, що знаходяться на балансі газорозподільного підприємства, з метою підвищення рівня безпеки газопостачання.

Звертаємо увагу, що плата за послуги розподілу природного газу не є новим (додатковим) платежем, оскільки послуги розподілу природного газу сплачувались побутовими споживачами природного газу завжди у складі кінцевого платежу за природний газ.

Щодо тарифів на транспортування та розподіл природного газу

Відповідно до положень Закону України та Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та

комунальних послуг» Регулятору надано повноваження щодо встановлення тарифів на послуги транспортування та розподілу природного газу.

Як встановлено частиною шостою статті 4 Закону України ціни на ринку природного газу, що регулюються державою, зокрема тарифи на послуги транспортування, розподілу природного газу, повинні бути:

- 1) недискримінаційними;
- 2) прозорими;

3) встановленими з урахуванням вимог цілісності газотранспортної системи виходячи із економічно обґрунтованих та прозорих витрат відповідного суб'єкта ринку природного газу та з урахуванням належного рівня рентабельності, а також, де це можливо, встановленими з урахуванням зіставлення з показниками аналогічних категорій регульованих цін, встановлених Регулятором для інших суб'єктів ринку природного газу, або таких, що діють на ринках природного газу інших держав.

Будь-які платежі, пов'язані з доступом до газотранспортних і газорозподільних систем, газосховищ та установки LNG або приєднанням до газотранспортної або газорозподільної системи (у тому числі тарифи на послуги транспортування, розподілу, зберігання (закачування, відбору) природного газу та послуги установки LNG), розраховуються незалежно від фізичного шляху слідування природного газу.

Тариф на послуги транспортування природного газу для ТОВ «Оператор газотранспортної системи України», встановлений постановою НКРЕКП від 24.12.2019 № 3013, з 01.01.2020 складає 124,16 грн за 1000 м³ на добу (без ПДВ) та є однаковим для всіх внутрішніх точок виходу з газотранспортної системи.

Тариф на послуги розподілу природного газу розраховується за одиницю річної замовленої потужності, як відношення планованої річної тарифної виручки (планований дохід суб'єкта господарювання на планований період для фінансування його обґрунтованих витрат, пов'язаних з наданням послуг розподілу природного газу) до загальної планованої річної замовленої потужності розподілу природного газу ліцензіата.

Варто зазначити, що положеннями статті 37 Закону України встановлено, що оператор газорозподільної системи відповідає за надійну та безпечну експлуатацію, підтримання у належному стані та розвиток (включаючи нове будівництво та реконструкцію) газорозподільної системи, якою він користується на законних підставах.

Частиною першою статті 1 Закону України встановлено, що газорозподільна система (далі – ГРМ) – технологічний комплекс, що складається з організаційно і технологічно пов'язаних між собою об'єктів, призначених для розподілу природного газу від газорозподільних станцій безпосередньо споживачам.

Згідно положень розділу II Кодексу, до складу ГРМ входять споруди і пристрої на газопроводах від місця надходження природного газу в ГРМ до пунктів призначення (об'єктів споживачів або суміжних Операторів ГРМ), зокрема, ГРМ включають:

газопроводи, зокрема підземні та/або надземні, високого, середнього та низького тиску;

обладнання для зниження тиску і підтримання його на заданому рівні, зокрема ГРП та ЦРП;

установки електрохімічного захисту від корозії;

лінії технологічного зв'язку, споруди, обладнання автоматизованих систем контролю та управління технологічними процесами і установок електрохімічного захисту;

переходи через природні і штучні перешкоди (автомобільні дороги, залізниці, канали тощо);

будівлі та споруди для забезпечення експлуатації та оперативного обслуговування ГРМ;

споруди газорозподільних мереж, зокрема колодязі, запірна арматура, компенсатори, конденсатозбірники, контрольні трубки, контрольно-вимірювальні пункти, футляри, розпізнавальні і сигнальні знаки тощо.

При цьому, єдине джерело покриття витрат Операторів ГРМ як суб'єктів природної монополії, що необхідні для провадження діяльності з розподілу природного газу – тариф на послуги розподілу природного газу.

Планування витрат, що включаються до планованої тарифної виручки, здійснюється у розрахунку на рік, виходячи з обґрунтованих потреб суб'єкта господарювання з розподілу природного газу у планованому періоді, з урахуванням державних і галузевих нормативів використання палива, електроенергії, матеріалів, норм та розцінок з оплати праці, норм амортизації, витрат на управління та обслуговування газорозподільних систем, ставок податків, зборів (обов'язкових платежів), прогнозного індексу цін виробників промислової продукції і споживчих цін у планованому періоді, необхідних обсягів робіт при обслуговуванні, утриманні та експлуатації газорозподільної системи та її складових, що знаходяться на балансі підприємства (розподільні газопроводи, обладнання для зниження тиску і підтримання його на заданому рівні, зокрема ГРП та ШРП, переходи через природні і штучні перешкоди (автомобільні дороги, залізниці, тощо), запірна арматура, автоматизовані системи контролю та управління технологічними процесами, тощо).

За рахунок цих коштів забезпечується робота газових мереж, експлуатація газового обладнання, підтримується цілодобова робота аварійних служб.

Крім того, варто зазначити, що розмір тарифу на послуги розподілу природного газу для кожного Оператора ГРМ залежить від розміру планованої річної замовленої потужності розподілу природного газу, що використовується споживачами відповідного Оператора ГРМ.

Аналіз основних макропоказників економічного і соціального розвитку України свідчить про суттєве зростання вартості палива, електроенергії, сировини, основних і допоміжних матеріалів, запасних частин, купованих комплектувальних виробів, напівфабрикатів та інших матеріальних ресурсів, необхідних для забезпечення основного технологічного процесу, які можуть бути безпосередньо віднесені до послуг розподілу природного газу.

Окремою проблемою Оператора ГРМ є велика плінність кадрів. Збереження висококваліфікованого персоналу є запорукою безаварійної експлуатації газорозподільних систем. Так, у структурі тарифів на послуги розподілу природного газу статтю «Витрати на оплату праці» розраховано з урахуванням приведення середньої заробітної плати в розрахунку на одного штатного працівника Оператора ГРМ до рівня середньої заробітної плати в розрахунку на одного штатного працівника, зайнятого у промисловості на території діяльності газорозподільного підприємства або зайнятого у промисловості України, з урахуванням прогнозних індексів споживчих цін та зростання номінальної середньомісячної заробітної плати працівників, скоригованого на індекс споживчих цін (індекс зростання реальної

середньомісячної заробітної плати), відповідно до прогнозу економічного і соціального розвитку України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 № 671 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2021-2023 роки».

Таким чином, формування тарифу на послуги розподілу природного газу відповідного Оператора ГРМ здійснюється виходячи з економічно обґрунтованих витрат суб'єкта господарювання та безпосередньо залежить від рівня його витрат на обслуговування газорозподільних мереж та їх складових, обсягу робіт, що виконуються для їх обслуговування а також розміру планованої річної замовленої потужності розподілу природного газу.

При цьому, тарифи на послуги розподілу природного газу є різними для кожного оператора газорозподільної системи, який має ліцензію на провадження діяльності з розподілу природного газу на відповідній території.

Так, згідно з постановою НКРЕКП від 16.12.2020 № 2460 (із змінами) з 01 січня 2021 року було встановлено економічно обґрунтований тариф на послуги розподілу природного газу для АТ «Полтавагаз» на рівні 1,93 грн за 1 м³ на місяць (без урахування ПДВ).

Разом з цим, ураховуючи соціальне напруження в суспільстві, численні звернення громадян України, Регулятором прийнято рішення про перегляд тарифів на послуги розподілу низки газорозподільних підприємств, у тому числі АТ «Полтавагаз». Так, 30.01.2021 на засіданні НКРЕКП, що проводилось у формі відкритого слухання, постановою № 129 внесені зміни до вищезазначеної постанови Регулятора та з 01.02.2021 встановлено тариф на послуги розподілу природного газу для АТ «Полтавагаз» на рівні 1,78 грн за 1 м³ на місяць (без ПДВ).

Тарифи на послуги розподілу природного газу повинні забезпечувати газорозподільні підприємства коштами, необхідними для роботи газорозподільних систем, експлуатації газового обладнання, підтримки цілодобової роботи аварійних служб для запобігання можливим вибокам природного газу та недопущення аварійних ситуацій.

Член НКРЕКП

О. Кривенко

